

значною мірою визначають характер вищої освіти певної країни. Її функціонування залежить також від цінностей, соціальних норм і принципів, які визначають певний порядок, встановлюють стандарти поведінки людей тощо. При цьому вища освіта перебуває у взаємозв'язку і взаємодії з іншими соціальними інститутами, які утворюють сучасне суспільство.

Список використаних джерел

1. Агапов П. В. Образование. *Социологическая энциклопедия*: в 2 т. Москва : Мысль, 2003. Т. 2. 345 с.
2. Педагогічний словник. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.
3. Социология: энциклопедия. Минск : Книжный дом, 2003. 564 с.
4. Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Київ : Український Центр духовної культури, 1998. 736 с.

Віктор СТРЕЛЬНИКОВ

РЕАЛІЗАЦІЯ ОСНОВНИХ ПРИНЦИПІВ ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ ІНТЕНСИВНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ МЕНЕДЖМЕНТУ

Система інтенсивної підготовки фахівців менеджменту є такою системою навчання, яка залучає не використовувані у звичайному навчанні психологічні резерви особистості й діяльності студентів, що дає змогу швидко, ефективно, радісно і просто чомусь навчитися. Проблемою, що виникає, є проєктування змісту інтенсивної підготовки фахівців менеджменту з метою її інтенсифікації.

Дослідження конкретних аспектів проєктування змісту підготовки фахівців з метою її інтенсифікації проводилося широким колом авторів, зокрема у контексті менеджменту професійної підготовки майбутніх фахівців є напрацювання Л. Лебедик [1, с. 21–27; 2, с. 295–297; 3, с. 33–38; 4, с. 124–126; 5, с. 377–383; 6, с. 62–66; 7, с. 22–25]. Оскільки поки-що поза увагою дослідників залишаються питання проєктування змісту інтенсивної підготовки фахівців менеджменту з урахуванням сучасних можливостей інформаційних технологій, зупинимося на їх вирішенні на основі наших попередніх напрацювань [8, с. 73–79; 9, с. 194–197; 10, с. 263–265; 11, с. 258–264; 12, с. 125–131; 13, с. 21–24; 14, с. 13–15; 15, с. 349–351].

Інтенсивна підготовка фахівців менеджменту має будуватися відповідно до загальновідомих принципів (за П. Юцявічене): цільового призначення інформаційного матеріалу; поєднання комплексних, інтегруючих і власних дидактичних цілей; повноти навчального матеріалу в модулі; відносної самостійності елементів модуля; реалізації зворотного зв'язку; оптимальної передачі інформаційних і методичних матеріалів [11, с. 260].

Так, відповідно до принципу реалізації зворотного зв'язку процес засвоєння знань повинен бути керованим і контрольованим, для чого слід дотримуватися таких правил: а) потрібно забезпечити модуль засобами прямого контролю, який показуватиме рівень підготовленості студента до його засвоєння; б) слід застосовувати поточний, проміжний і вихідний контроль; в) поточний і проміжний контроль може здійснюватися у вигляді самоконтролю; г) обидва вони мають сприяти своєчасному виявленню прогалин у засвоєнні знань, а у випадку неуспішності, чітко показувати, які частини навчального матеріалу слід повторити або глибше засвоїти; д) вихідний контроль має показувати рівень засвоєння модуля; у випадку виявлення недостатності засвоєння студенту пропонують повторити матеріал, за яким отримано незадовільні відповіді.

Крім зазначених принципів можна виділити такий важливий принцип, як *принцип стиснення навчальної інформації* у змістовому модулі. Навчальна інформація – модуль

галузі знань «Менеджмент», яка покладена в основу інтенсивної підготовки фахівців менеджменту. Термін «модуль» повністю виправдовує свою етимологію, тобто вказує на деяку змістову помірність. У рамках інтенсивної підготовки фахівців менеджменту неможливо викласти весь запас знань людства, що накопичений в галузі менеджменту. Обов'язково постає завдання стиснення інформації, лаконічності й достатності, тобто її мінімізації (включення до змісту підготовки фахівців менеджменту лише необхідної й достатньої інформації для реалізації конкретної мети навчання). Проте однією з умов стиснення інформації залишається дотримання її помірності, необхідного збереження цілісності даної системи знань, що подана в концентрованому вигляді, що також узгоджується з модульним підходом.

У контексті інтенсивної підготовки фахівців менеджменту, яка поєднує в своїй концепції принципи прискорення і стиснення, структурування інформації є одним із найважливіших чинників досягнення мети навчання. Ущільнення навчальної інформації може здійснюватися двома напрямками: шляхом генералізації (виділення основних понять) і логізації (установлення внутрішніх логічних зв'язків), що співвідносяться зі структурою знань. Виділення зі структури навчального матеріалу провідних знань дає змогу сконструювати «скелет» інтенсивної підготовки фахівців менеджменту. Провідні поняття виконують у інтенсивній підготовці менеджерів роль «організаторів» знання.

Подібний підхід до мінімізації інформації називають *принципом генералізації знань*, який означає, що починати побудову змісту навчального курсу слід із виділення основних структур і понять та організувати навчальний матеріал у систему в логічному порядку конкретизацією основних понять. Попереднє ознайомлення з навчальною інформацією, яке поєднується з засвоєнням основних понять, дає змогу більш адекватно репрезентувати цю інформацію. Генералізація знань дає змогу забезпечити краще розуміння, оскільки породжує структуру, яка значно краще взаємодіє з новими знаннями, ніж окремі факти. Чим більше зв'язків нових знань з уже існуючими може бути встановлено, тим глибше й ширше розуміння нового матеріалу, тим краще він засвоюється [1, с. 21–27; 4, с. 124–126; 5, с. 377–383; 11, с. 263; 15, с. 349–351].

Технологічний принцип генералізації знань проявляється у створенні тезаурусу – понятійного ядра, у якому повинні бути подані основні понятійні одиниці. Їх слід систематизувати за елементами наукового знання і подавати за різними розділами курсу у вигляді переліку понять, які відображають віхи його змісту. База дисципліни, що подана в такому вигляді, засвоюється студентами як система знань. Такі списки сприяють об'єктивізації методологічного знання, роблять його предметом свідомого засвоєння. Тезаурус містить набір (список) понять, термінів із заданими смисловими відносинами між ними. Елементами, між якими встановлюються семантичні відповідності, є дескриптори, які мають форму слів чи словосполучень. Перелік дескрипторів у тезаурусах може бути впорядкованим за алфавітним і систематичним принципом. Кожна словникова стаття тезауруса, окрім основного елемента, може містити посилання на інші дескриптори чи поняття, які знаходяться з даним дескриптором у співвідношеннях з родовою, видовою, асоціативною, синонімічною або з іншою залежністю [1, с. 21–27; 4, с. 124–126; 5, с. 377–383; 11, с. 263; 12, с. 125–131; 14, с. 13–15; 15, с. 349–351].

З принципу генералізації знань виходить *принцип взаємопов'язаності, логізації знань*, який передбачає розгляд сукупності стійких зв'язків, що забезпечують цілісність об'єкта вивчення. Логіка засвоєння підтверджує, що вивчати слід не ізольовані крихти, а узгоджені розділи. Те, що взаємопов'язане, легше вивчається і легше утримується. Цей принцип покладений в основу встановлення міжпредметних зв'язків. За модульної побудови інтенсивної підготовки фахівців менеджменту через установлення зв'язків між модулями, досягається належна науковість змісту, яка проявляється не стільки в чіткому

викладі, скільки в логічно правильній послідовності і систематичності побудови системи його внутрішніх взаємозв'язків.

До основного визначення методики внутрішньо-предметного структурування відносять логічну структуру навчального матеріалу як сукупність стійких і впорядкованих логіко-дидактичних зв'язків між його елементами. Наявність логіко-дидактичного зв'язку між будь-якими двома елементами навчального матеріалу означає, що вивчення (засвоєння) одного елемента базується на знанні другого елемента, тобто потребує попереднього його засвоєння [4, с. 124–126; 5, с. 377–383; 11, с. 263; 12, с. 125–131; 15, с. 350].

З технологічної точки зору внутрішньо-предметне структурування може втілюватися у структурно-логічних схемах, тобто в зображенні за допомогою графів системи логіко-дидактичних зв'язків між елементами з провідного напрямку взаємозв'язків. Інформація акумулюється не лише в системі, а й під час упорядкування її функціональних частин та елементів. Чим чіткіша ієрархія логічної конструкції, тим вища її інформативність.

Принципи системи інтенсивного навчання з використанням електронних засобів зв'язку – система вимог, якими повинен керуватися викладач, проєктуючи і реалізуючи процес навчання. Виділяємо чотири групи принципів: методологічні (загальні) принципи, принципи проєктування мети і змісту навчання, принципи проєктування навчального процесу і дидактичної системи та традиційні принципи [11, с. 263].

Методологічні (загальні) принципи інтенсивної підготовки фахівців менеджменту становлять: принцип гуманізації навчання (інтереси особи як елемента соціуму – в основі навчання); принцип науковості (вимагає справжньої об'єктивності вивчення явищ); принцип системності, який забезпечує системний підхід у навчанні; принцип розвитку (усе вдосконалюється і розвивається); принцип конкретності істини (що добре в одних умовах, неприпустимо в інших); принцип комплексної інформатизації навчання вимагає повної інформатизації діяльності викладача і студента.

Принципами проєктування мети і змісту інтенсивної підготовки фахівців менеджменту є такі: принцип відповідності мети і змісту навчання вимогам Державних освітніх стандартів; принцип генералізації передбачає концентрацію змісту навчання навколо провідних ідей, принципів і закономірностей науки, на якій базується дисципліна; принцип історизму вимагає розкриття передісторії, стану і тенденцій розвитку змісту навчання; принцип цілісності і комплексності (навчальна дисципліна має зберігати і відображати цілісність наукового знання, на якому вона побудована).

Принципи проєктування навчального процесу і дидактичної системи складають: принцип відповідності дидактичного процесу і дидактичної системи закономірностям навчання, що є першоосновою інтенсивного дидактичного процесу; принцип провідної ролі теоретичних знань; принцип єдності навчальної, виховної і розвивальної функцій навчання; принцип стимулювання і мотивації позитивного ставлення студентів до навчання; принцип проблемності забезпечує набуття досвіду творчої діяльності на основі розв'язання проблемних ситуацій; принцип поєднання колективної навчальної роботи з індивідуальним підходом, який вимагає формування досвіду індивідуальної і колективної діяльності студентів, застосувати індивідуальні і колективні форми навчання; принцип поєднання абстрактного мислення з наочністю [1, с. 21–27; 5, с. 377–383; 10, с. 263–265; 11, с. 264; 12, с. 125–131].

Традиційні принципи включають свідомість, активність і самостійність студентів за керівної ролі викладача, систематичність і послідовність навчання, доступність, міцність оволодіння змістом. Ці принципи досить повно висвітлені в літературі [1, с. 21–27; 5, с. 377–383; 10, с. 263–265; 11, с. 264; 12, с. 125–131].

Висновком із дослідження є застереження, що проектування змісту інтенсивної підготовки фахівців менеджменту є ефективним, якщо, по-перше, створені проекти не вимагають додаткових ресурсів; по-друге, їх можна застосувати іншим викладачам, незважаючи на досвід і педагогічну майстерність; по-третє, є потенційні можливості для зниження витрат на його використання без утрати якості роботи.

Список використаних джерел

1. Лебедик Л. В. Використання сучасних моделей навчання у контексті менеджменту професійної підготовки вчителів природничо-математичних спеціальностей. *Освіта. Інноватика. Практика : науковий журнал*. Вип. 1 (4). Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. С. 21–27.
2. Лебедик Л. В. Застосування освітнього менеджменту у професійній підготовці майбутніх фахівців із соціальної роботи. *Нова українська школа: траєкторія поступу: зб. тез доповідей III Всеукр. наук.-практ. конф., 02 квіт. 2021 р. / за заг. ред. Л. В. Задорожної-Княгницької*. Маріуполь: МДУ, 2021. С. 295–297.
3. Лебедик Л. В. Ефективність впливу освітнього менеджменту підготовки фахівців на подальшу безпеку їхнього життя і діяльності. *Безпека життя і діяльності людини: теорія та практика* : зб. наук. пр. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої Всесвітньому Дню цивільної оборони та Всесвітньому Дню охорони праці. (Полтава, 25–26 квіт. 2019 р.) / упоряд., і ред.: В. П. Титаренко, А. М. Хлопов. Полтава : ПНПУ, 2019. С. 33–38.
4. Лебедик Л. В. Менеджмент підготовки викладачів вищої школи. *Наукові записки / Ред. кол.: В. В. Радул, С. П. Величко та ін.* Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2015. Вип. 141. Ч. II. С. 124–126.
5. Лебедик Л. В. Освітній менеджмент в системі педагогічної підготовки магістрів економіки. *Вища освіта України*. Темат. вип. «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». 2008. Дод. 3., Т. IV (11). С. 377–383.
6. Лебедик Л. В. Проективні технології у процесі професійної підготовки менеджерів. *Модернізація професійної підготовки менеджерів*: матеріали Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Ніжин, 29 верес. 2021 р. / упоряд.: Ю. Г. Новгородська, М. О. Шевчук. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2021. С. 62–66.
7. Лебедик Л. Розвиток лідерства майбутніх менеджерів у технологіях кооперативного навчання. *Шлях освіти*. 2008. № 3. С. 22–25.
8. Стрельников В. Ю. Критерії якості підготовки фахівців у закладах освіти. *Використання технологій менеджменту якості в управлінні закладами освіти* : зб. матер. II регіональної наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, Україна, 20 листоп. 2018 р.) / укл. : Брик Р. С., Дідух Т. Г. Тернопіль : ТОКІППО, 2019. С. 73–79.
9. Стрельников В. Ю. Менеджмент якості підготовки магістрів спеціальності «Педагогіка вищої школи». *Менеджмент розвитку соціально-економічних систем у новій економіці* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 14–15 трав. 2015 р.). Полтава : ПУЕТ, 2015. С. 194–197.
10. Стрельников В. Ю. Принципи інтенсифікації навчання. *Наукова спадщина академіка Івана Зязюна у вимірах сучасності і майбутнього* : збірник матеріалів I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30–31 берез. 2017 р.) / ред. колегія : В. П. Андрущенко, В. Г. Кремень, Н. Г. Ничкало ; укл. Н. В. Гузій. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. С. 263–265.
11. Стрельников В. Ю., Жук Л. Б. Принципи організації системи інтенсивного вивчення правових дисциплін фахівцями з економіки. *Україна – Цивілізація. Том 5. Утвердження українського цивілізаційного простору : духовно-історичні передумови, сучасні тенденції та перспективи розвитку* / Карпатський університет імені Августина Волошина; Українська богословська академія ; редкол. : Бедь В. В. (гол. ред.), Гайданка

Є. І. (відп. секр.), Урста С. В. та ін. Ужгород : Видавничий відділ КаУ, 2016. С. 258–264. URL : https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/21655/1/%D0%A3-%D0%A6_%D0%A2.5.pdf

12. Стрельников В. Ю. Принципи побудови змістовних модулів в системі інтенсивного навчання. *Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки*. 2016. № 5. С. 125–131. URL : <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1298/1327>

13. Стрельников В. Ю. Розвиток управлінської культури майбутніх менеджерів в умовах магістратури. *Імідж сучасного педагога*. 2018. № 5 (182). С. 21–24.

14. Стрельников В. Ю. Теоретичні основи побудови концепції дидактичної системи підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації. *Імідж сучасного педагога*. 2016. № 5. С. 13–15.

15. V.Yu. Strelnikov, L.V. Lebedyk, T.V. Hura, S.I. Sysoieva, S.V. Stankevych, E.V. Shapovalova, O.Ye. Avilova. Leadership and social work in the environmental management system. *Ukrainian Journal of Ecology*. 2021. № 11 (2). С. 349–351. URL : <https://www.ujecology.com/articles/leadership-and-social-work-in-the-environmental-management-system.pdf>

Олена ІЛЬЧЕНКО

МОТИВАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ СТУДЕНТІВ ДО РОБОТИ В ШКОЛІ – УМОВА ТА РЕЗУЛЬТАТ ЄДНОСТІ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ В НАВЧАННІ

«Поганий учитель повідомляє істину, хороший – вчить її знаходити» (А. Дістерверг), а отже – пробуджує пізнавальну активність учнів і постійне їх бажання здобувати нові знання. Ця беззаперечна істина стала лейтмотивом думок і діяльності прогресивних педагогів усіх часів, актуальна вона і сьогодні. Безперечно, бажання вчитися у дитині може викликати лише мотивований до педагогічної діяльності професіонал. А мотивувати студента, майбутнього вчителя до навчання – це завдання викладачів закладу вищої освіти. Мотивований студент, у майбутньому вчитель – це професіонал, який має стати для школи третього тисячоліття реальним «агентом змін» на краще. Водночас, мотивований студент – це і потужний стимул для підвищення рівня якості вищої освіти. Такі студенти зазвичай прагнуть удосконалення навчального процесу, його змісту і організації, потребують нетрадиційних форм і методів навчання, нестандартного викладу матеріалу, висококваліфікованих, креативних, відкритих до співробітництва та співпраці викладачів тощо.

У зв'язку з цим, метою статті є аналіз провідних мотивів навчання майбутніх учителів; з'ясування характеру домінування мотивів (зовнішні/внутрішні) у професійній мотивації; виділення умов успішного формування професійної мотивації студентів педагогічного вишу.

З-поміж українських науковців, роботи яких присвячувались проблемі формування мотивів навчальної діяльності студентів у вищій школі, професійної мотивації називаємо: В. Георгієва – проаналізовано мотиваційний компонент у структурі професійної компетентності майбутніх офіцерів; І. Зайцеву – досліджено пізнавальну активність студентів вищих економічних навчальних закладів; С. Ігнатенко – розглянуто проблему формування мотивації студентів до самостійних занять фізичною культурою; Т. Клибанівську – проаналізовано мотивацію як детермінанту навчальної діяльності студентів вищих закладів освіти; Г. Костишину – розглянуто проблему формування мотивації до навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих технічних закладів освіти; П. Лузана – проаналізовано навчальну активність студентів у сільськогосподарському виші; Ю. Патик – досліджено мотиваційні тенденції майбутніх соціальних працівників; А. Сільвейстра, М. Моклюка – розглянуто мотивацію навчання